

in cornu? te praestolatur curia Sanctorum; & praepones fo-

ciatatem demonum? Guarric. lect. in solem. SS. OO. Quanti, o homines, profiteremini vos esse empturos, si fa-

lus aeterna venderetur? Ne vos laborasse pigeat. Licet vobis, si

velitis, pretiosissimam salutem emere proprio thesauro, charita-

te, & fide vite. Hoc pretium Deus libenter accipit. Clem. A-

lex. adh. ad Gracos. In regnum Dei vocati sumus, dignè regno Ambulemus. Id.

Beatus, qui oculi semper defixus est in contemplatione futuro-

rum bonorum, quoniam ea consequetur. S. Ephrem de beatit.

Quatuor sunt genera hominum regnum caelorum possiden-

tium: alii violenter rapiunt, alii mercantur, alii furantur, alii

ad illud compelluntur. Rapiunt, qui dereliquerunt omnia, &

sequuntur Christum. Mercantur, qui faciunt sibi amicos de mam-

mona &c. quia dant in presenti pauperibus temporalia, ut in fu-

turo recipiant ab eis aeterna. Sunt alii, qui nonnulla bona occul-

te faciunt, pro quibus merentur regnum caelorum; sed tamen

furari illud dicuntur. Compelluntur pauperes necessarii, com-

pelluntur multi variis necessitatibus, & oppressionibus, afflicti.

S. Bern. lib. sentent. In paradiso nullus inveniet domum ad quietendum, nisi in

hoc Mundo sibi edificet. Quidam in partibus Moellæ, qui plu-

res vivens edificaverat domos, in agone conquestus plures edi-

ficavi domos utinam parvam unam cellulam edificalem in cœ-

lis! S. Vinc. Ferr. f. 1. fer. 2. post Oculi.

S. XVIII.

Citò vult Christus nos caelum consequi.

Exi citò in plateas, & vias civitatis &c. Luc. 14. 21. citò in-

quit, ob maximum desiderium, quod ei inest, ut divitiarum

suarum thesauris perstruam, Diez Diligentia in oper. Virr.

Domine memento mei &c. Luc. 23. 42. respond. hodie. Euf. E-

missi. hom. de bono latrone: hodie, inquit, q. d. Quid me o fi-

delis meus, & unicus tanti triumphis testis, quid me tantoperè

exorandum putas? hodie mecum eris. Ecce venio citò, & merces mea mecum est. Apoc. 22. 12. Quare

citò venis Domine JESU? certè ut citò remuneret bonos. Hodie

mecum eris tu paradiso. S. Bonav. f. 3. Dom. Septuag. TITULUS II.

CALUMNIA.

Arcus fortium superatus est. 1. Reg. 2. 4. Proprie arcum vocat

linguam mordacem Phoenicæ, quæ scommata in Annam,

quasi sagittas, jaculabatur. Corn. hic. Percussit me maculam meam. Job 16. 11. Ille dicitur aliquem

in faciem percutere, quando ci inproperium in facie dicit. Sanct.

Thom. hic. Quisquis calumniis eliditur, vilipenditur; nam vilipenditur,

pro vilis dicitur: quid enim est vilipendere, nisi pro vilis vende-

re? sed fatuus est mercator calumniator, qui charum pro vilis

pendit, cum Deo charum hominem vilipendit. Sanct. Bonav. in Psal. 118.

Vide plura T. Tribulatio.

S. I.

Calumniæ affligunt, perturbant etiam Sanctos.

Ex Veteri.

Amfion, Judic. 16. 21. 25. non iniquè tulit catenas, carcerem,

cœcitate; at ubi illudi sibi sensit, tunc enim vero credidit se

captivum; & vitam perituros, perire maluit, quam erubescere.

S. Amb. ep. 70. ad Vigilium: circumagebatur ludibriis, quod

durus, & ultra ipsam captivitatis speciem, tolerabatur: nam

mori, nature functio; ludibrio esse probro ducitur. Oliva. 4. Strom. §. Fidei Deus &c.

Cum auisset, ascendit calve, maledixit ei in nomine Domini.

4. Reg. 2. 23. 24. Qui thesauros Syri Naaman rejecit, 4. Reg. 5. 16.

16. sustinere non potuit puerorum clamores. Quam durus est rubore regi, quam locuta Oliva lib. 4. Strom. §. fidelis Deus &c.

1. unc Tobias ingemuit. c. 3. 1. Vide hic, quam verum sit illud. Eccl. 7. 8. calumnia conturbat sapientem. En tibi cœcitas non

Cum Jacob in omni calamitate periret animosus, demon

amicos in ejus patientiam amavit, & duris illorum verbis pro-

amis usus; ejus patientiam evertere aggreditur. Job 18. 21. haec

sunt, inquit, laboracula iuvis & iste locus ejus, qui ignorat

Deum: quibus ictus Job: usquequò, inquit, afflictiis animam

meam, & avertis me sermonibus? cap. 19. 2. Orig. in Cat. Græca:

qui corporis cruciamenta toleravit, non passus est verba. Jo-

bus, qui hæc dicit, est athletarum fortissimus, in cujus libro

nihil ita eminet, ut ejus fortitudo, ac patientia; labores tamen

sensit, quos ex eorum duro sermone, qui ad eum visendi causa

venerat, hauriebat. Chananæ fides laudatur, Matth. 15. 26. quia

duris verbis Christi nihil offensa. Naxera in Jos. 7. §. 38. nitiora

ferti, quam linguæ vulnera. S. Greg. 1. 2. in Ezech. hom. 19. de Job.

Disponente Domino; consumpti sunt greges, interfecti

custodes, eversa domus, extincti filii, percussa caro à plan-

tapedis usque ad verticem. Remanit uxor incolumis, quæ ver-

borum jaculis vulnera auget. Calumnia conturbat sapientem. Eccl. 7. 8. vis exempla? Moyfi

fuit irrogata calumnia à Core Dathan, & Abiron; quod ambi-

ret principatum sibi, & Pontificatum Aaroni fratri suo; & quæ

eum pupugit, & turbavit, juxta illud Psal. 105. 32. ventus est

Moyfes propter eos, qui exacerboverunt spiritum ejus. Unde

Moyfes questus est magno animi dolore. Num. 16. 15. nē respicias

sacrificia eorum; tu scis, quod nō a cellam quidem unquam ac-

ceperam ab eis, nec afflicerim quemquam illorum. Sic Jeremias

prophetas. Jerusalem tradendam Chaldeis, à Judæis calum-

nias, juges audiebat, quod esset pseudo-propheta, amicus

Calumnia conturbat sapientem. Eccl. 7. 8. vis exempla? Moyfi

fuit irrogata calumnia à Core Dathan, & Abiron; quod ambi-

ret principatum sibi, & Pontificatum Aaroni fratri suo; & quæ

eum pupugit, & turbavit, juxta illud Psal. 105. 32. ventus est

Moyfes propter eos, qui exacerboverunt spiritum ejus. Unde

Moyfes questus est magno animi dolore. Num. 16. 15. nē respicias

sacrificia eorum; tu scis, quod nō a cellam quidem unquam ac-

ceperam ab eis, nec afflicerim quemquam illorum. Sic Jeremias

prophetas. Jerusalem tradendam Chaldeis, à Judæis calum-

nias, juges audiebat, quod esset pseudo-propheta, amicus

Calumnia conturbat sapientem. Eccl. 7. 8. vis exempla? Moyfi

fuit irrogata calumnia à Core Dathan, & Abiron; quod ambi-

ret principatum sibi, & Pontificatum Aaroni fratri suo; & quæ

eum pupugit, & turbavit, juxta illud Psal. 105. 32. ventus est

Moyfes propter eos, qui exacerboverunt spiritum ejus. Unde

Moyfes questus est magno animi dolore. Num. 16. 15. nē respicias

sacrificia eorum; tu scis, quod nō a cellam quidem unquam ac-

ceperam ab eis, nec afflicerim quemquam illorum. Sic Jeremias

prophetas. Jerusalem tradendam Chaldeis, à Judæis calum-

nias, juges audiebat, quod esset pseudo-propheta, amicus

Calumnia conturbat sapientem. Eccl. 7. 8. vis exempla? Moyfi

fuit irrogata calumnia à Core Dathan, & Abiron; quod ambi-

ret principatum sibi, & Pontificatum Aaroni fratri suo; & quæ

eum pupugit, & turbavit, juxta illud Psal. 105. 32. ventus est

Moyfes propter eos, qui exacerboverunt spiritum ejus. Unde

Moyfes questus est magno animi dolore. Num. 16. 15. nē respicias

Titulus II. Calumnia, & III. Cantica.

Sicut liliam inter spinas. Cant. 2. 2. Candidior, molliorque,

nitescit, aculeis etiam domesticorum afflicta veritatem tui decoris

gratius offendit. Venerab. Beda. l. 2. in Cant. Si paternis familiis

Belzebub vocabantur. Matth. 10. 25. Quis curat calumniatorum

verba: nam ab eorum ore nihil non spurcum, novit exire. Cur

ergo à stabulo conspurcari offendaris? Seneca l. 4. ep. 92. quanta

dementia est, vereri, nē infameris ab infamibus. Quod

stabilium mittat à se sterces, nemo ægrè fert; nec in sterquilinum

quis iratus est, quod fetorem emittat. Baza t. 3. Luc. 15. §. 5.

Exempla.

Ex Veteri, & Novo.

Respondens Anna. 1. Reg. 1. 15. Notat S. Chrysostomus reve-

rentiam, humilitatem, & modestiam, Annæ, quæ convitium

ebrietatis, quod in femina est grave, & pendendum, sibi ab Heli

objectum, patienter tulit, & simplici negatione refellit, ac Heli

convitium vocat; id eodem à se benedicti, & voti, filiique, compos

feri meruit. Corn. hic. Demittite eum, ut maledicat. 2. Reg. 16. 11. Non verò

cum verbum illum in nos dictum audimus, canes imitatur: hi enim,

si quis in eos lapidem jecerit, jaciente dimisso, lapidem remorde-

mus. S. Doroth. Abb. Doctr. 7. Non enim, sicut vos asistatis, hi

ebrii sunt. Act. 2. 15. Cur Petrus non utitur sua potestate,

nec blasphemiam punire Occomeius: ratione illis viam muni-

cat, & penitentiam, & didicisti à Christo: nam cum Pharisei

multa contra eum blasphemio ore jactassent, ille non castigatio-

ne, sed mansueti, & efficaci verbo, confundebat; ratione, non

potestate, utens. Sylv. hic q. 18. Sententia Patrum.

Qualis quisque apud se lateat, contumelia illata probat: nam

sicut superbi honoribus, sic plerumque humiles sua despectione,

gratulantur. S. Gregorius lib. 1. Dial. cap. 5. Duobus modis fracta

possidere animum ira desecit. Primus quippe est, ut mens sollicita,

antequam agere quodlibet, incipiat; omnes sibi, quas pari potest,

contumelias proponat: quatenus Redemptoris sui proba cogitans,

ad diversa se præparet. Quæ nimium venientia tantò fortius

TITULUS III.

CANTICA.

Sancta.

O mne psalterium sagaci mente perlustans, nunquam inven-

io, quod fili Core aliquid triste cantaverunt: semper enim in psalmis

eorum lata sunt, & jucunda, secularibusque contentis, cœlestia,

& aeterna desiderant. S. Hieronymum. Deliciae spiritus nostri

divina Cantica, ubi & stertus sine gaudio non est. S. Aug. in Ps. 145.

S. Dionys. Eccl. hierarch. c. 3. Canticum Canticorum vocat

dulcia carmina divinatorum amorum. Corn. in Cant. S. Damascenus

tr. de trisagio If. 6. 3. docet: ab his Seraphinis Ecclesiam didicisse

chorum; id est, modum alteris canendi; & psallendi. Bene cane.

Debet homo canere I. hilariter. Ps. 146. Deo nostro sic jucunda

devoque laudatio. II. Attente I. Cor. 14. psallam spiritum, psallam

& mente. III. Devotè. 2. par. 29. Obvult populus hostias,

& laudes, mente devota. Thom. in li. 23. Cantabant canticum

novum. Apoc. 5. 9. Quia Cantici materia erat nova, scilicet

Christi incarnatio, passio, redemptio; nova & cœlestis ejus doctrina;

nova beneficia, miracula, sacramenta, lex, gratia, gloria. II. Dicitur

novum, id est, singulare, exquisitum; eximium, jucundum;

nova semper hilaritate mulcens animum. S. Aug. in Psal. 149.

quid sit terra diligit, veteris canticum cantat, qui vult cantare

canticum novum, diligit æternam ipsa dilectio nova est, &

æterna Corn. hic. Cantorum princeps, psalmoreque thesaurus

esse meruit. S. Iud. de Davide c. 5. l. 1. de Eccl. officis. Cum Deo multis,

cinmas ei adiutorium simile sibi. Cajet. ex Hebr. facimus ei auxilium contra ipsum. 1. Reg. 18. 28. dabo eam illi, ut fiat ei in scutum. Abul. id est, occasionem cadend. in malum. Sylveira Ad. dit in Jo. cap. 1.

Debitores sumus non carni. Rom. 8. 12. Spiritus scilicet est, & caro iumentum; frantum est timor, calcaria amor. Hugo à S. Viçt. hic.

Si secundum carnem vixeritis, moriemini. Rom. 8. 13. Principis morioni cum quidam vexandi causa dixisset: occidam te; trepidus ille se recepit ad principem, eique periculum exposuit. Cui princeps; bono esto animo: si ille occiderit, iustu meo mox in patibulo pendebit. Contra morio: hoc non volo; sed illud tantum, ut una die prius eum suspendi jubeas, quam me ipse occidat. Prava sensualitas caro est; mortem nobis intemat: si secundum carnem etc.

Quid remedi? apud principem voluntatem instat, ut crucifigatur: quia si spiritus salta carnis mortificaverimus, vivemus; & prius quidem carnem crucifige, quam istum lethalem infligat. Ex Nuptiis Jonghen Exh. 10. Democritus ridens.

Ex Patribus, & aliis. Carnem legimus infirmam; & hinc nobis adulatur impensius. Legimus tamen & spiritum firmum: nam in uno sensu utrumque positum est. Caro terrena materia est, spiritus vero celestis. Cur ergo ad excusationem proniores, quæ in nobis infirma sunt, opponimus; quæ verò fortiora, non temer? Cur celestibus terrena non cedant? si spiritus Carne fortior, quia & generosior, nostra culpa infirmiora sectamur. Tertull. ad uxorem lib. 1.

Iustum profectò erat, ut, si peccat homo, moreretur: quid namque iustus poterat, quam recipere talionem? Vita liquidem Deus animæ est, ipsa corporis. Peccando voluntariè, volens perdidit vivere; nolens perdat & vivificare. Noluit anima regi à Deo: non queat regere corpus. -- Invenit Conditor suam sibi rebellem creaturam; invenit animam suam sibi rebellem pedifecam. Transgressor inventus est homo divinæ legis; invenit ipse aliam legem in membris suis respicientem legi mentis sui. Rom. 6. Porro peccatum separat inter nos & Deum; & separat proinde etiam mors inter corpus nostrum, & nos. S. Bern. ferm. exhortatio ad milites templi. cap. 11.

Talis misericordia crudelitate plena est, qua videlicet ita corpori servitur, ut anima juguletur: quæ enim charitas est, carnem diligere, & primum negligere? Id Apolog. ad Guiliel. Abb.

Tempus hoc animabus, non corporibus, est assignatum; dies salutis utriusque, non voluptatis. Omnia tempus habent; animabus nunc operam dare necesse est. Cum iudicium Carnis ex anima pendeat, Carni nihil potest utilis, quam salus animæ provideri, ut videlicet in tempore sit respectus illius; & focia passionis, felicitatis quoque confortium mereatur. S. Bern. ferm. de Verb. Petri: ecce nos reliq.

Quomodo ignis, & aqua, simul esse non possunt; sic spirituales, & carnales, deliciae in eodem se non patiuntur. S. Bern. ep. 2. Gustato spiritui necesse est despere Carnem; affectanti celestia terrena, non sapiunt, æternis inhiant fastidio spiritus transitoria. Id. ep. 111.

Sensus corporum, quasi equi sunt, sine ratione currentes; anima verò in auxilium modum retinet fræna currentium. Et quomodo equi abique rectore præcipites ruunt; ita Corpus sine ratione, & imperio Animæ, in suum fertur iterum. Alia quoque comparatio animæ, & Corporis, à Philoophis ponitur: Corpus puerum, Animam pædagogum esse dicentibus. S. Hier. l. 2. adv. Jovin. c. 8.

Caro in terram tendit, mens sursum tendit; rapitur amore, sed tardatur pondere. Si ergo Caro in terram vergens onus est animæ, & sarcina prægravans prævolantem; quantumvisque delectatur superiori vita sua, tantum deponit de terrena sarcina sua. S. August. tr. de util. jejun.

Expedi inferius subijci Superiori; ut & ille, qui sibi subijci vult, quod est inferius, se subijciat Superiori suo. -- Agnosce ordinem, quare pacem: tu Deo, tibi Caro. Quid iustus? quid pulcherrimus? tu majori, minor tibi. Servi tui, qui fecit te; & tibi serviat, quod factum est propter te. Si autem contemnis tu servire Deo, namquam efficias, ut tibi Caro: qui non obtemperas Domino, torqueris à servo. Id. in Pf. 143.

Et honesta saltatio, qua tripudiat animus, & bonis corpus operibus elevatur. -- Et bone nuptiæ, quando Verbo anima, Spiritui Caro nubit. S. Ambr. in Luc. l. 6. initio.

Anima in hoc Corpore, tamquam in fidibus musicis, quæ sobria est, cum summis, ut ita dicam digitis, velut nervorum sonos, ita pulsata carnis passionibus, ut consonum reddat morum, atque virtutum, consentientemque concentum; ut in omnibus cogitationibus suis, in omnibus operibus, id custodiat, ut omnia consilia, & facta, sibi conciant. Id. lib. de bono mortis, c. 6.

Ipsa anima locum obtinuit artificis; Carnis verò naturam instat citharæ habet, non aliter sonantis, quam ipse coegerit artifex. Non est itaque Carni, si citharæ istius absona fuerit cantio; sed magis, ante illam, animæ adscribendum. S. Chryf. l. 12. in c. 7. ep. ad Rom.

Si fructus spirituales gustabimus, præsentia certe universa vilipendemus, futurorum cupiditate quasi optiana quadam ebrietas capti. S. Chryfost. hom. 75. in Matth. 23.

Spiritus, & Caro, per similitudinem stularum aguntur; quarum si una descendit, altera sursum fertur; si altera sursum, reliqua petit omnino deorsum. Et mirum, quod corporale depressum spirituale faciat sursum ferri. Tenuitas Corporis ex jejuniò decenter assumpta tenuem sensum causavit in anima. Sim. de Caff. l. 4. in Matth. 4.

Væ nobis! quia princeps Animæ pars, Carni, quæ ancilla est, servit; & pars deterior imperat præstantiori. B. Isaias Abb. or. 29.

Variæ de Carne in genere.

Pecora campi Pf. 8. 8. Congruentissimè accipiuntur homines in carnis voluptate gaudentes; ubi nihil arduum, nihil laboriosum ascendunt. Campus enim est etiam lata via, quæ ducit ad interitum. S. Aug. Pf. 8.

Cur Deus de carnis edendis legem tulit? Prævidens Deus, homines in extremam demerentiam lapsos hæc omnia animalia pro diis habituros, permittit illorum esum, ut impietatem illam cohereret. B. Theodoret. q. 55.

Exurge psalterium, & cithara. Psal. 56. 9. id est, cor meum, & caro mea, ad exultandum in Deum: cor namque Sapiens quæ sursum sunt; psalterium est sonans de superiori; caro patiens quæ deorsum sunt, cithara sonans ab inferiori. Guarric. Abb. l. 3. de Adv. Dom.

Vide tit. Corpus, Jejunium, Mortificatio.

TITULUS VI. CASTITAS.

S. I.

Figura, & Symbola.

Ex Veteri, Novo, Patribus, & aliis.

Vestitque eum stola byssina. Gen. 41. 42. Byssina vestis celestium habitus est, iuxta illud Apoc. 19. 14. Exercitus vestiti byssino albo. Hanc stolam byssinam accepit Joseph, postquam Gen. 39. 12. in adulteræ manu pallium reliquisset: ut intelligeremus, quam proximum celestis patriæ civibus sit, quæ libidine illæsus abit. Incerto auct.

Præcepit Holofernes, ut ascenderent contra Bethuliam. Judith 7. 1. Bethul. Hebræis virginem Ionat. Castitatem igitur significat Bethulia & Virginitatem. Præcepit tartareus Holofernes &c. id est, contra castitatem. Ex Nupt. Jonghen Exh. 12.

Quæ sunt lanae, & linum etc. Prov. 31. 13. Lana carnale aliquid linum verò spirituale, significat: quia in ordine vestimentorum interiora sunt linea, lanæ verò exteriora. Lana etiam de commixtione animalium nascitur; linum verò, sine carnis voluptate, de terra procreatur: ideo castitatis imaginem præferre videtur. S. Aug. l. 217. de temp.

Callum tuum, sicut cervi eburnea. Cant. 7. 4. Ebur notat elephantinam (elephas enim animalium castissimum est) castitatem, & mundiciem; quæ pollebunt Judæi in fine Mundi Apoc. 14. 1. Causa cur elephas fit castus, est ejus sagacitas, & amor longævæ vite: castitas enim vitam prolongat, quam libido abbreviat. Beda in illud Pf. 44. 9. d. domibus eburneis: domus eburnea est cor innocentissimum, & castissimum. In ebore enim est candor; in candore designatur innocentia. Corn. hic.

Vestimentum ejus sicut nix. Matth. 28. 3. Drogo Off. l. 1. de Sacri. Dom. Pass. quid per candorem nivis, & vestimentorum speciem, nisi corporis nostri frigida, & mundissima, castitas signatur? quæ præsentem in se angelicæ claritati similis, & testimonium præbet, & obsequium. Frigiditas navis, & candor vestis, castitatis angelicæ signum est. Ut ergo exterior vestis interiori candori correspondeat, veste alba appareat exterius. Sylveira hic.

Sint lumbi vestri præcinili. Luc. 12. 35. q. d. mortificate luxuriam, studete Castitati. Ità Aug. Greg. Basl. Hier. Cingulum Symbolum castitatis. Corn. in 1. Petri c. 1. v. 13. Succinili lumbos. Habet cytharam suam animam nostra. Cithara est caro nostra, quando septiformem accipit spiritum in baptismatis sacramento. Testudo enim, dum vivit, luto mergitur; ubi mortua fuerit, tegmen ejus aptatur in usum canendi. Similiter caro nostra, si vivat illecebris corporalibus, in quodam cæno vivit, & voragine voluptatum. Si luxuria moriatur, atque incontinentia, tunc veram vitam resumit; tunc edere incipit bonorum operum dulce modulamen. Dulcis sonus est castimonie, dulcis sonus instrumentum Deum. S. Ambr. in Pf. 42.

Castitatem palmæ similem existima. Siquidem palma corde cum sit albicante, circumcirca verò caret furculis, & aculeis, quibus ejus candor minuitur. O castitas! quæ homines Angelis similes reddis! ò castitas, currus spiritualis, possessorem suum in sublime evehens! O castitas, quæ roræ instat, in medio animæ, & corporis, flores! S. Ephrem. de Castitate.

Castitas virtutum omnium est liliun. Nihil pulchrum, nisi per

per puritatem. Cot mundum; & castum, ad instar conchæ margaritarum est; nullam, nisi quæ de celo venit, aquæ guttam recipiens. S. Franc. Salef. p. 3. c. 12.

Radix est; inimica pesti angelica dicitur. Verè Angelica est Castitas, quæ pellit animæ pellem libidinem, & angelos nunquam non amicos habet. Drex. horol. tut. angeli. hora 5. noct. cap. 5.

Muscula, mus Armenicus, mavult occidi, quam foedari, Nicremb. hist. de animalib.

S. II.

Motiva servandi Castitatem.

Primum.

Quia est gratia Christo.

Aspirat inter lilia. Cant. 2. 6. Amat florigeram patriam flos de radice Jesse, & libenter inter lilia pacis flos campi, & liliun convallium. S. Bern. f. 3. in annunt. Dom.

Veni de Libano sponsa mea. Cant. 4. 8. 9. O Libane! tua par celo dealbatio. Ita places sponso, ut, qui dilectum raro, vocavit, & saepe neglexit, ter eam advocet coronandam. Numquam coronam ab eo promerit, nisi cum abicavit; numquam eam vulneravit, nisi candore suo; nec ex horto omnigenis floribus, nec ex domo cedrina; nec ex cellariis, in quibus charitate initiata est; dilectum ad ferapuit; sed tantum à Libano: veni! veni! veni! Præ carteris gemmis, præ carteris pretiosis unus castitatis candor. Qui lavant stolas suas in sanguine agni, non eas purpurasse dicuntur, sed dealbasse. Olival. 3. Strom. hic.

Castitas est gratissimum Christi domicilium. Joan. Clim. gr. 15.

Castitas est Christi jucundum diversorium, & terrestris clypeus cordis. Id. ib.

Secundum.

Castitas est Iustia, Sacrificium.

Qui corporis, & animæ castitatem, & innocentiam, custodiunt; illi equidem par turritum, aut duos pullos columbarum, Domino offerunt. Euseb. Emis. hom. in Purif. Virg.

Virginitas holocaustum Christi est. Universa castitas, five in virginitate, five in viduitate, five in continentia, ostia Christi est. S. Hier. in Pf. 95.

Pulcherrima victima est, piam mentem, & castam carnem, habere. S. Isid. Pelus. l. 3. ep. 75.

Tertium.

Castitas, Angelica virtus, facit Angelos.

Castitas angelos facit, qui tam servavit, Angelus est; qui perdidit, diabolus. S. Ambr. libr. de Virginit.

Differunt quidem inter se homo pudicus, & angelus; sed felicitate, non virtute. Sed tamen, licet illius castitas felicitas, huius tamen fortior esse cognoscitur. Sola est castitas, quæ in hoc mortalitatis & loco, & tempore, statum quandam immortalis gloriæ representat. S. Bern. in Epistolis.

Castitas, quæ homines Angelis similes reddit &c. Vide hic S. 1. ante finem.

Non ignoremus Castitatis gloriam: Angelica enim est corona, & supra homines hæc perfectio. Parcamus corporibus, quæ lucere debent sicut sol. S. Cyrill. Jerof. Catech. 12.

Nulla virtute tam propriè carnales homines à spiritualibus angelis imitatione conversationis æquantur, quam merito, & gratia, castitatis. Cassian. l. 6. c. 6.

Angeli Dei non apparent promiscuè hominibus; sed iis, qui puro, castoque sunt animo. Titus Bostren. in c. 1. Luc.

Vide tit. Joan. Evangelista.

Quartum.

Castitas amica Sapientie, prophetia.

Ex Veteri, & Novo.

Seminum regis nummo est. Gen. 41. 25. Tantam lucem habere meruit Joseph, ex quo victor contra impudicam heram evasit. Qui puer olim somniorum suorum intelligens non acceperat, jam nunc aliena somnia intelligit, & fit verus propheta. Lud. Alvarez Illustr. hic.

Bethulia idem est, quod Dei Virgo. Huc missus ab Holoferne Achior, Judith 6. 7. lucis frater. Quo enim lucis splendorem miti oportebat, nisi ad Dei Virginitatem? nam Virginitas multo splendore lucent. Sybillis profuit ad Sapientiam Virginitas. S. Hier. l. 1. contra Jovin. quarum insigne Virginitas, & Virginitatis præminium Divinatio. S. Clem. Alex. l. 1. Strom. c. 2. de Virg. prud. Matth. 25. 1. prudentes animæ, & munde, ut virgines; cum intelligent, fitas se esse in mundana incertitia, lumen accendunt, & mentem excitantes tenebras illuminant, & ignorantiam expellunt. Velloso in Judith 6.

Ves estis salternæ; vos estis linc Mundi. Matth. 5. 13. 24. Sal est & corpus, flores! S. Ephrem. de Castitate.

ficcat carnes ab omni pravo humore, & præservat à corruptione. Sint doctores incorrupti castitate; & tunc, ut lux, per sapientiam fulgebunt. Sylv. in Act. 23. q. 9.

Vixerat Anna cum viro suo annis septem à virginitate sua. Luc. 2. 36. Castitas animam disponit ad receptionem divinarum consolationum, & revelationum; sicut è contra luxuria hebetat intellectum. Sic teste S. Hier. lib. 1. adv. Jovin. Ezechiel, mortua uxore, elevatus est à Domino, & vidit arcana cœlestia; quod ei non evenit illa vivente. Inter 12. Apostolos, ut ait S. Ambr. super 2. c. ep. 1. Corinth. solus Joannes fuit Virgo, & sic elevatus ad tam divina secreta. Paulus inter cæteros Apostolos, virgo, raptus in tertium cœlum, S. Thomas Aquin Angelicus Doctor ob hanc virtutem, Sybillæ virginis, licet gentiles, dum prophetæ habuerunt. Did. Stella in c. 2. Luc.

Aperuit illi saniam. Luc. 24. 45. Non omnibus Deus intellectum aperit; sed his, qui avulsit à sterilibus scientiis, & delectationibus pravis. Sic enim Dominus per If. 28. 9. dicit: quem docetis scientiam? ablatos à lalle etc. Sim. Caff. l. 14.

S. Paulus 2. Cor. 6. 6. agens de Dei ministris, ait: quod sine in castitate, in scientia. ubi castitas scientiæ præponitur: quia præparat, & facit aptum, ad instructionem. Sylv. in Act. 23. q. 9.

Ebore itaque prudentes. 1. Petri 4. 7. Syt. ebore casti.

Merito Christus Joanni tanta revelavit, qui præcellerat omnibus privilegio castitatis. S. Ansel.

Consideremus dilectissimi, quantæ gloriæ vir iste (Joannes) credendus est; qui per quoddam adoptionis arcane mysterium filius Virginis est, & pater Salvatoris. Hinc est, quod mentem ejus omnipotens Deus ad tantum puritatis, & mysticæ revelatiqnis, culmen evexit. Petr. Dam. f. 2. de S. Joanne.

Quintum.

Castitatis excellentia, dignitas.

Ex Veteri, & Novo.

Joseph Filius tuus vivit. Genes. 45. 26. dicunt filii Jacobo cum magno gaudio. Orig. hom. 15. in Genes. Si, ponamus, posuisset vincti à libidine, & peccare cum uxore domini sui; non puto, quod hoc à Patriarchis de eo nuntiatum fuisset patri ejus Jacob, quia filius tuus Joseph vivit, hoc enim si fecisset, sine dubio non vivebat. Sylv. in Act. c. 9. q. 36.

Cum Holofernes Judith 7. 1. innumero Bethuliam obsedisset exercitu, & omni Israeliarum virtus perturbata langueret; egreditur castitas oppugnatura lasciviam; & ad interitum superbiae humilitas sancta procedit. Ille pugnat armis, ista jejuniis; ille ebrietas, ista oratione. Igitur quod omnis Israelitarum populus facere non potuit, sancta virgo castitatis virtute perfecit. B. Fulgentius ep. de statu viduali.

Candidiores Nazaræ ejus virg. Th. 4. 7. Hugo Card. Nix comparatur castitati: quia sicut nix ex alto descendit; ita nemo est castus, nisi dono special. Nix. Lem. Mithi candor ab alto, Picinelli.

Nè magnitudo revelationum etc. 2. Cor. 12. 7. Castitas adeo nobilis, & generosa, ut ex nulla alia possit quis superbius gloriari: sicut ex nullo alio vitio, quam opposito castitati, major humilitatis occasio confurgit. Mendoza in 1. Reg. 1.

Et peperit filium masculum. Apoc. 12. 5. Ecclesiæ populus is demum filius masculus rectè appellatur, qui carnis voluptatibus, sensumque illecebris non frangitur. S. Andr. Cæsar. Ep. hic sect. 11.

Ex Patribus, & aliis.

Mitum dictu est; nutritus (nobilis Salvinae maritus) in palatio, contubernalis, & condicipulus Augustorum; quorum mensæ ministrat orbis, & terræ; ac maria serviunt; interretum omnium abundantiam, in primo atatis flore, tantæ verecundie fuit, ut virginalem pudorem vinceret, & ne levem quidem in se obseceni rumoris fabulam daret. S. Hier. ep. 9. ad Salvinam de serv. vidui.

Sicut candor materialis, vel albedo, est caput, & fundamentum, aliorum colorum, ut dicit Philoophus; sic castitas est quasi caput & fundamentum, aliarum virtutum. S. Bonav. diæ. fal. c. 23.

Majus est corpus subjugare, quam sibi regna subijcere. S. Bonav. ferm. de S. Nicolao Ep.

Castitas ubique spargit fragrantiam sui intus corporis. -- Nihil sic hominem super propriam fragilitatem elevat, sicut virtus castitatis, quæ cœlis etiam viam inter. -- Jan paret clarus; quia castitas de cœlis sumptis originem, & à confortibus nobilissimis traxit progeniem; cum sit filia cœlestis Jerusalem, & cognata Superorum. Thom. Kemp ferm. 4. ad fratres, Castitas velut quidam carbunculus in Sanctorum vita semper emicuit. Idem ferm. 5. ad fr.

Parce corpori tamquam templo Spiritus Sancti; ne parva voluptate vendatis magnam dignitatem. Sanct. Cyrill. Jerofol. Catech. 4.

Castitas vera est, & æterna, formositas. S. Zeno ferm. de pudic.

Sine sanguinis effusione gloriosum martyrii triumphum obtinuit.

nuit: quod enim carnificis mucrone non petulit, hoc in se ipso castitatis amore complevit. Sanct. Laur. Justin. in festo S. Hier. Castitas virtutum omnium est liliium. Nihil pulchrum, nisi per puritatem. S. Franc. Salep. p. 3. c. 12.

§. III.

Castitas Exempla ex Sacris Scriptoribus.

Notandum quod quingentorum esset annorum, genuit Sem. Gen. 5. 31. Oleaster commendat valde castitatem, & continentiam Noe, qui quingentis annis caelibem vitam duxit: & ideo forte tam gratus esse Deo meruit; ut in toto terrarum orbe solus in oculis Dei justus videretur: de nullo enim de alio legitur generationem tam diu distulisse. Quo exemplo discimus, Deo semper continentiam placuisse. Ramirez in ep. Chr. ep. 5.

Refert Zonaras Isaacium Comnenum Imp. peregrē profectum in morbum incidisse. Consultatum de remedio; & a medicis qui corporis magis, quam animae, curam habere solent, confultum, ut consuetudine mulieris morbum levaret. At is fidei à se date memor, cum periculo mortis recusavit. Stengel. t. 2. div. judic. c. 32.

Juxta Sinam montem in Arabia cum à barbaris Saracenis, sancti quidam monachi interficerentur, inventus quidam juvenis, qui amore castitatis occidi potius maluit, quam vestem exuere; cum nunquam à se visum nudum corpus suum diceret. Kircherus 19. Jan. S. Nilus narrat.

Edmundus Cantuar. Ep. adhuc adolescens ab impudicis foeminis ad impudicos amores saepe invitatus, admiranda semper constantia repugnavit; semel etiam virgini insidiarum excipiens ad frugem correxit. Surius 16. Novembr. Bernardinus Senensis cum jam praesenti periculo pendendae pudicitiae stringeretur; inter angustias, & preces, hoc unicum reperit consilium: flagro, quod ad manus tunc erat, invitament foeminam excepit, & in ea omnem libidinis ardorem extinxit. Id. 2. Maii. S. Thomas Aquin. rapto ex igne titione pugnavit. Volstantus foeminae ad flagitium alleciant colaphum inflixit. Drex. palastri. Chr. §. 3.

Castitatis varia alia motiva.

Ex Veteri, Novo, Patribus, & aliis.

Et super caput columnarum opus in modum liliis posuit. 3. Reg. 7. 22. Lilia, Symb. castitatis, est super caputella columnarum reticulata erant: ut intelligas; ad quamcumque vel altissimam, castitatem demonem sua retia tendere. Incerto Authore.

Babylonio regi pueros adesse jubebant, in quibus nulla esset macula, decos forma, & eruditos omni sapientia. Dan. 1. 4. Et coram principibus caeli Squalent cogitationes tuae in serquino. Tunc adit ante angelo fordere non times? Oliva 5. Strom. §. Ego ero tecum Judith 6.

Qui videtur multum ad concupiscendum eam, iam machatus est eam in corde suo. Matth. 5. 28. Salvian. l. 3. de gubern. Dei: hinc intelligere plane possumus, quam castos nos esse Salvator jussit; quieriam licentiam visiois abscedit. Quam pura est pupilla oculi, tam pura est Christiani hominis vita.

Hic est voluntas Dei, sanctificatio vestra, ut abstinentis vos à fornicatione. 1. Thess. 4. 3. Et ne forte dubium nobis relinqueret, vel obscuro, quidnam sanctificationem voluerit appellare? utrum justitiam, an charitatem, humilitatem, gratiam? infert, & manifeste designat: hoc est voluntas Dei, ut abstinentis vos à fornicatione. Jo. Cass. de cenob. instit. c. 15.

Inter omnia Christianorum certamina sola duriora sunt praetia castitatis; ubi quotidiana est pugna, & rara victoria: S. Aug. l. 250. de temp.

Difficile est invenire haereticum, qui diligit castitatem. S. Hier. l. 2. in Of. c. 9. Noxia Castitati, videt. tit. gula, vinum, otium, oculi.

§. IV.

Castitatem tuendi amuleta, & media.

Mortificatio.

Deo ubera tua, sicut duo hirsuti caprea gemelli, qui nascuntur in liliis. Cant. 4. 5. Vadum ad montem myrrhae? v. 6. Gilbert. l. 28. in Cant. an forte lilia haec non sunt aliena, nec longe posita a monte myrrhae? sed magis nascuntur in illo? Ita quidem est: nusquam laetius nascuntur lilia, quam in monte myrrhae; nusquam magis illa servantur. In monte myrrhae, ubi carnis universi mortificantur affectus; ubi lilia castitatis, ubi lilia gratiarum, & purè nascuntur, & perpetuè florent.

Vidi, & ecce vir unus vestitus lineis, &c. Dan. 10. 5. Linum, priusquam lineum fiat, multas subit vicissitudines: è terra violente extrahitur, in lacum prostratum, tunditur, & comminuitur, excoriatur, pectitur, nentium digitis in fila deducitur, apud textorem filis inter se transversis in cruceum figura intertextitur; & variis tonsionibus ad invicem adunantur fila, & condensantur; factum jam lineum soli exponitur, con-

spargitur, torquetur, ut dealbetur. Haec figura hominis casti est, quem multas oportet subire mortificationes, flagella, cilicia, jejunia &c. ut appareat vir vestitus lineis. Jonghen. p. 1. Ex. 22.

Lana. Lem. albescit ab illu. Castitas in mortificatione. Idem. Cervus. Lem. Mergor ob solum. Vel: Ex gelido antiodum. Picinelli.

Jejunium.

Jejuno hic in Sabbato. Luc. 18. 12. S. Ephrem in Cat. Graeca: adulteri à se crimen removens jejunium jactavit. Jejunium enim luxuriam destruit. Sylv. hic q. 7.

Jejunium concupiscentiae nebulas dispergit, libidinum ardores extinguit, castitatis verum lumen accendit. S. Aug. serm. 230. de temp.

Est jejunium valde certum ingenium ad expugnandum castrum: sicut enim non est adeo forte castrum, quod non possit expugnari; si possent visualia subtrahi; sic non est adeo rebellis spiritus, quin, subtrahendo cibaria, non valeat à spiritu subjugari. S. Bonav. diat. fal. c. 15. de Jejunio.

Temperantia.

Non habet perpetuam castimoniam puritatem, quisquis non jugem temperantiam aequalitatem tenere contentus est. Cassianus de cen. inst. l. 5. spir. gastrim.

Abstinentia assimilatur arbori, quae dicitur agnus castus; quae arbor est calida, & sicca. Sic abstinentia, & afflictio carnis, castitatem inducit. Jo. Geminiani l. 3. c. 3.

Fuga.

Job diabolum videns accedentem, non fugit; sed mansit sicut leo, viribus videns: virgine autem visa, non stetit, neque moratus in contuenda pulchritudine; sed statim fecerit. Censebat nimirum in praetio contra demones virili, audaci, animo opus; continentiae autem preparatione victoriam concedi, non ex virginum consuetudine, sed fecerit. S. Chryf. serm. de Job.

Describitur Apoc. 12. singulare certamen inter mulierem, & draconem. Vis scire, ex qua parte steterit victoria? Lege v. 6. & fugit mulier.

Sit armata.

Astrix regina à dextris tuis. Psalm. 44. 10. Paschasius hic; sponsus in acie stabat; debet ergo & ipsa armis succincta viriliter dimicare. Nemo in acie positus otiosus stare potest, nè cadat. Et hinc est, quod Salomon Virginem castris comparat. Cant. 6. 9. terribilis in castrorum acies ordinata. Coelus Rhodig. lib. 10. cap. 3. lect. antiq. Phidiae solentem prudentiam indicat illud quoque, quod Palladis simulacris draconem apponere solitus: immens, Virgunculas pervigili cura indigere, ut pudor ferretur illibatus. Echnici Deas fixerunt armatas. Deus posuit in firmamento Virginem in Libram, & Leonem; ut hinc temperantia, inde fortitudine se muniat. S. Basil. de Joseph. or. 8. fuga usus pro armis.

Amili stolis albis, & palmae in manibus. Apoc. 7. 9. Sanè, quisquis candet, lucatus est. Nusquam candorem mesuit pudor sine pugna. Ubi solz albicant, palmae vernant; lanceas praefert liliium. Oliva l. 4. Strom. hic.

§. V.

Varia alia amuleta.

Sulanna stens suscepit ad caelum. Dan. 13. 35. Sulanna Hebr. liliium. Coelum suscipiendo candorem illibatum servavit. Cur fenestras illi libidinosi? delinquerunt oculos suos, ut non viderent caelum. ib. v. 9.

Prima castitatis victoria est, facultatum cupiditates vincere: quia lucri studium tenententium padoris est. Sanct. Ambros. epist. 31.

Ama scientiam Scriptorum, & carnis vitia non amabis. Facito aliquid operis, ut te diabolus semper inveniat occupatum. S. Hier. ep. 3. ad Heliodor.

Caeidern in medio castrorum. Pf. 77. 28. Castra à castitate dicta sunt; quod bellis exercitibus occupatus foeda luxui non vacaret. Cassiod. hic.

Cera solis obiecta radiis. Lem. A calore candor. Picinelli. Castitatis donum modestia oculorum severissima tuetur, Lu-men intra lateram. Lem. Tutum, quia testum. Idem.

Vide tit. Eucharistia. Oculi.

TITULUS VII. CATECHISMUS.

Catechizati.

§. I.

Figura, & Symbola.

Catechizati comparantur matribus.

Meliora ubera tua vino. Cant. 1. 1. Quamquam perfecti viri Apostolici, qui praesunt populo Christiano Doctores, ubera Christo intelligantur, per quos Christus parvulos nutrit; tamen non erit inconveniens, duo ubera Christi Baptistam, & Evangelistam, duos Joannes, intelligi proprie, qui Ecclesiae, plenissima ubera, vult propinarti. Aponius l. 1. in Cant.

Ubera tua fragrantia. Cant. 1. 2. Sponsa ubi laudavit sponsum ubera, quae ad lactandos parvulos deputantur, & nominis fragrantiam, infert; parvulas animas, & adolescentulas, inardescere in amore illius. q. d. hic est primus partus, & fructus divinae, & maternae erga nos dilectionis, ut adolescentuli, & adolescentulae, eum diligant de Ponte in Cant. hic.

Quam pulchra sunt mammae tuae, sicut mea, sponfa. Cant. 4. 10. Nysenus, & Beda, docent hic admirari Deum illam animam, quae rudiores fidei documenta docere non refugit. Cornel. hic.

Quam pulchra sunt mammae tuae. Cum infirmi sunt infirmi Doctores Ecclesiae, ut infimos lucrificat; tunc mammarum officia habere dicuntur: quia lac doctrinae levioris parvulis sensu impertitur. Et recte pulchritudinem in sponfa laudat mammarum: quia magni apud Deum operis, ac miranda virtutis, est; cum is, qui ad revelanda perfectioribus altiora veritatis arcana sufficit, nequaquam infirmis primis fidei rudimentis instruere fastidit. Recte talem animam Dominus forem sibi, ac sponfam, esse testatur: quia nimirum sua eam dilectione, ac conjunctione, dignissimum iudicat, quam sui operis imitricem fieri considerat. V. Beda l. 4. in Cant.

Mel, & lac, sub lingua tua. Cant. 4. 11. In lacte eruditio parvulorum; in melle perfectior doctrina fortiorum signatur: sub lingua, idest, in meditatione cordis. S. Id. hic. Item V. Beda. Mel, & lac, sub lingua tua. Eo quod parvulus lacte nutrit. Justus Orgelst. hic.

Ubi ubera tua mea. Cant. 7. 12. Idest, parvulorum meorum pedagogos. S. Id. hic. Tibi, idest, parvulis tuis, quos tui loco posuisti, & mihi commendasti, ut eos nutriam, & ut mater diligam, ac curam illorum geram. de Ponte hic Exhort. 19. §. 1.

Singes lac gentium, & mamilla regum lallaberis. Il. 60. 16. Glossa, Lyr. ab eis accipies nutrimentum. S. Hier. quae divitiae ubera sunt regum, & atque Doctorem, quibus nascentium in Christo eruditur, & nutritur infantia. Nutritios, & aliores, vocat reges. de Arones in Il. 3. Disc. 6.

Lac ubera parum dedit. 1. Cor. 3. 2. cognitionem dicens vobis infundi; quae catechesi, id est, per auditum institutione data est; quae nutrit in vitam aeternam. Clem. Alexand. l. 1. paed. c. 6. Avicula pullis alimenta deferens. Lem. Mollia dat teneris. Picinelli.

Alia figura, & Symbola.

Collum tuum sicut monilia. Cantic. 1. 9. In collo videntur mihi laudari, qui verbo adificationis parvulos instruunt ad salutem; qui spiritalium cibum sermonis ad caetera corporis Christi membra transmittunt. Aponius l. 3. in Cant.

Excute me steribus. Cant. 2. 5. fulcimentum ex floribus intelligit instructionem puerorum. Per stipitationem, ex malis, profectionem bonorum; qui sua salutari doctrina, exemplarique vita aliis prodesse possunt. de Ponte hic. Exh. 39. §. 2.

Dentes tui, sicut grex taurorum. Cant. 4. 2. Perfectiores, & ad regendam Ecclesiam apti, designantur in dentibus. Dentes sunt Ecclesiae: quia panem Verbi Dei parvulis ejus, ad quem mandandum ipsi non sufficiunt, parant. V. Beda hic. Sancti praedicatores, veluti dentes, cibum salutarem Scriptorum, & mandatorum, imperitoribus exponentes tanquam matres filii parvulis praemandant; qui fortiores in dies ad coelestia convalescant. Philo Carpath. hic.

Parvuli petierunt panem. Thir. 4. 4. Panem frangit qui legem exponit. Petr. Cell. l. de pan. c. 5.

Horologium, cuius pondera alia sursum, alia deorsum. Lem. descensus juvat ascensum. Picinelli.

§. II.

Motiva parvulos, & rudes docendi.

Primum. Exempla.

Ubi parvulos ad me venire. Matth. 19. 14. Turbati accedebant Discipuli ad Jesum; & propterea prohibent parvulos venire ad eum: quod existerent, hoc derogare doctrinae ejus aucto-

ritati, si offerrentur ei parvuli. Theophylactus hic. O piffime Jesu! quis ultra post te verecundabitur esse humilis ad parvulos? quis tumescens de sua, vel magnitudine, vel scientia, parvitate deinceps parvulorum, ignorantiam, aut imbecillitatem, audebit aspernari? quando tu, qui es Deus benedictus in saecula, in quo sunt omnes thesauri sapientiae, & scientiae Dei, absconditi; usque ad castissimos parvulorum amplexus beata brachia mansuetus inclinas, atque circumligas. Jo. Gerf. tr. de parvul. ad Chr. trahendis.

Secundum. Fructus Catechismi.

Pueri me, neque divinum officium perfolvere, neque cibum sumere, neque quietem capere sinebant, quoad aliquam deprecationem eos docuissent. Tum vero sentire ceperunt, quod alium esse regnum coelorum. S. Xav. l. 1. ep. ad S. Ign.

Incredibile est, qui fructus ex infantium baptismo, puero-rumque institutione, capiat: mirum eos tenet odium idololatiae; ipsos parentes, si quando illos censuerint cultum tribuere, idolis, objurgare, atque ad me deferre, non dubitant. Ego, sicuti diis litatum esse rescivi, repente ad volo cum magna puerorum manu. Ibi enim vero diabolus majoribus injuriis, & contumeliis, oneratur à pueris, quam honoribus, ac carimoniis, à puerorum parentibus, cognatis, notis, cultus fuerat. Ipsi enim pueri suapte sponte deorum simulacra invadunt, pro fe quique deturbant, affligunt, comminunt, conspuunt, conculcant, omnibusque probis onerant. Quid multa? Deus, puerorum fiducia, ac pietate, adductus, agris compluribus, & corporum, & animorum, restituit sanitatem. Idem ep. 5. Soc. Romanae.

An. 1584. Ullispone catechesi in publica platea docebatur. In hac adeo profecit puer, ut, cum hominem adultum procaecis jurantem audiret, in genua procluberit, & summis precibus fecerit, non ita juraret: neque enim tam leve, quom pataret esse peccatum. Erubuit reus ad has pueri preces; & qui vocatis? inquit, qui tui parentes? lacuit puer, & abiit. Non tu, ait vir ille, puer es, sed angelus Dei; emendabo me. Drex. Orb. Phaet. c. 30. §. 3.

An. 1593. Divione praedagogus schedam à suo discipulo scriptam reperit, legitque ignarus peccata scripta; inter caetera & hoc per scriptum erat: praedagogum meum temere jurantem non correxisti. Ea res sic hominem movit, ut omnem jurandi consuetudinem generose in se expunxerit. Id. ib.

Alia varia motiva.

Amant primas cathedras. Matth. 23. 6. taxantur, quod primas cathedras honoris causa requirant: qui Dei gloriam quaerit, infima cathedra delectatur; quae infirmorum est eruditio. Efcob. tr. 3. Colloq. Chr. Obf. 4.

Notandum, quod Christus Joan. 21. 14. 15. 16. 17. primò dicit bis: pascite agnos meos; & ultimò dicit semel: pascite oves meas. Ut ostendat, quod major cura spiritualis nutrimentum circa tenellos, ac novellos, habenda est, quam circa grandaevoos, & provecos. S. Bern. Sen. ser. de Rectorib. & Praelatis.

Est lac virtutis prima eruditio fidei, ut in Christo perfecte credatur. Et hi parvuli sunt in Christo, qui credunt in ipso, nondum ex animo temporalia contententes; & ignorant, quid sit vere abdicatiois mysterium. Sim. de Cassi. l. 14. Jo. 21.

TITULUS VIII. CELERITAS AD BONUM.

Ex Veteri.

In principio. Gen. 1. 1. Idest, ex Hebr. primum omnium, ante omnia. Arguitur hic nostra in Dei obsequio tarditas. Fernandus hic sect. 1.

Non respexit Dominus ad munera illius. Gen. 4. 5. Non solum quia viliora obtulit, sed etiam quia tardius: factum est autem post multos dies. v. 3. Paoletti in festo Epiph.

Oberat quae est Dominus odor suavitatis, & nit; nequaquam ultra maledicam terra propter homines. Genes. 8. 21. Non praesentia, sed maturitate sacrificii, ira Numinis exarmata est. Ut primum licuit, litavit. Non tot portenta itragis exploravit; non pecus delegit, quod in suum, natorumque, usum retinere; non feras amandavit in sylvas, non mapale construxit; non bibit, non spatiatum est, post diuturni carceris padorem, & otium; non agros excoluit; sed sacrificavit. Tanti momenti erat sine mora ab arca ad aram accedere. Plus certe arx fenis debemus, quam arca: nam in arca pauci, ait Petrus l. cap. 3. 20. id est, alio animo salva facta sunt; at per aram mortales omnes securitatem nacti: nequaquam ultra maledicam. Oliva ser. 2. Dom. Pass.

Affer mihi cibos de veneratione tua. Gen. 27. 25. Esau, & Jacob, cibis patris benedictionem sibi nancisci curat; sed Jacob, diligentia matris adjutus, festinus, & zacer, matutinos cibos infert patri. Accipit latus pater, & benedictionem Jacobo refert. Sed an non & Esau parat cibos patri? parat; sed in parando tardat. Baeza t. 2. l. 11. 8. §. 2.

Dimw-

Dimittite me; Jam enim ascendit aurora. Gen. 32. 26. Nondum incaluerat dies, & jam Deus certaminum futurum discedere parat, & athletam suum in pace valere jubet. Unde hæc tam cita victoria Jacobo nascitur? nisi ex eo, quod prævenerit in maturitate somni. Id. ib.

Israel curser velocissimus fuit. 2. Reg. 2. 18. Afaciles sunt, qui procurunt alacres ad quævis charitatis officia; qualis fuit Cardamas, quem S. Paulinus ep. 5. ad Amandum Afaceli comparat positus est, inquit, in tanta ministerio charitatis, ut in libertate serviat, in senectute discurret, & requiem vacationis emerit malit in peregrinationis labore consumere, quam in domestica sede &c. Corn. hic.

Si occurrerit tibi homo, non salutes eum. 4. Reg. 4. 29. Cur Eliseus venit quemquam salutare? S. Ambr. in cap. 6. Luc. pulchra est salutatio, sed pulchrior divinorum præceptorum maturior exequio, quæ per moram sæpe trahit offensam. Paoletti in festo Epiph.

Nunquid mites fulgura, & ibunt? & revertentia dicent tibi, adsumus? Job 38. 35. Describit Dominus promptitudinem suorum famulorum: mei servi, inquit, sunt sicut fulgura, sic parati, expediti, celeres, ut mox eant, quod à me mittuntur. Sunt fulgura, non tonitrua: illa enim momento toto celo lucem effundunt; ista tardius mûdo agunt, & non nisi post tempus tonant, & audiuntur. Eunt; &, antequam respondeant, adsumus, jam opus perfectum est. Fernandus in Gen. 1. f. 1.

Filius hominum ut spequod gravi corde? ut quid diligitis vanitatem? Pl. 4. 3. Quid levis vanitate? quid inanibus rebus humanis? gravat tamen cor, ut violenter rapiat celum, ut currat in mandatis Dei. Pudeat hominem, tam tardum esse in servitio Dei! à quo tam celeriter prævenitur in benedictionibus dulcedinis. Pl. 20. 4. & Pl. 58. 11. Deus meus misericordia ejus præveniet me. Id. ib.

In portis nostris omnia porta. Cant. 7. 13. Cur in portis? ut futuri parent? Hebr. phasi in portis esse, est in promptu habere. Sicut Caino dictum est Gen. 4. 7. peccatum tuum statim in foribus aderit. Significat igitur promptitudinem ad faciendum, quæ Deo placeat. Fatuus fat erat, oleum in foro esse de Ponte hic.

In omnibus operibus tuis esto velocis, & omnis infirmitas non occurrerit tibi. Eccl. 31. 27.

Sex alæ uni. Il. 6. 2. Ut quid tot alæ velocissimis spiritibus? dux sufficeret. Dicam aulæ cælestis ephēbi sunt, & divinæ majestatis Legati; ideo duas: alas, idest, ut celeritatem avium ordinariam, habere non sufficit; sed sensus opus, & velocitate extraordinaria, ad obsequium Dei tripliciter. Paoletti in festo Epiph.

Ex Novo.

Magister sequar te, quocumque seris. Matth. 8. 19. Debebas dicere, sequor te. Oliva fer. 2. D. Pass.

Abiit in montana cum festinatione. Luc. 1. 39. Docet festinationem iter in montes; ardua adiri oportere ferventibus; nec retardandum cursum, cum ad aliena commoda pergitur. Oliva lib. 13. Strom. hic.

Et venerunt festinatione. Luc. 2. 16. Ut Christum inveniant, festinant; & quia festinarunt, non solum pueri aspectu, sed Virginis quoque, & Joseph, modestia recreati sunt. Præmium hoc accelerat pietatis. Id. ib.

Zachæus festinans descendit. Luc. 19. 5. Ille præcurrit; festinatio ejus meruit accelerationem gratiæ. Paoletti in festo Epiph. Quid Zachæum ad Christi epulum attraxit? festinatio: festinans descendit; accedo, rediō. Quid & ipse filius sit Abrahæ, v. 9. Sicut Abraham cunctatus nunquam est; seu domo egredi jubereur, seu filius posceretur ad cædem, seu angelos exciperet; ita avida festinationis æmulus Zachæus. Oliva fer. 2. D. Pass.

Pater! in manus tuas commendo spiritum meum. Luc. 23. 46. Cur non potius carnem commendat clavis perfoliam, flagellis laniatam? aut carnem cum spiritu? Matth. 26. 41. Spiritus quidem promptus est. Caro tarditatem demonstrat; spiritus autem promptitudinem, & celeritatem. Paoletti in festo Epiph.

O stulti, & tardi corde! Luc. 24. 25. Abjicienda est tarditas, quæ vitium non festinat expellere, nec nititur adhibere virtutem. Vituperanda tarditas ad expediens, ubi mors non sua molimina tardat, & natura tempore, & vita, propere procedit ad finem; & nihil sistit in rebus, quod, suis legibus à Deo positus, velocitate non pergat. Sim. de Cass. lib. 14.

Qui prior descendisset. Joan. 5. 4. Ad motum piscinæ probatiæ unus tantum curabatur, & qui prior descendisset. In hoc, quod unus, & primus, sanatur. Unus accipit brevium. 1. Cor. 9. 24. Hugo Card. hic.

Velocitas fervens est, & omnia ferventiora, velociora; omnia frigidiora, tardiora. S. Aug. in Pl. 147.

Quantumcumque festinent homines in exequendo, quod faciendum norant, vix fugiant, quin rationem reddendam innotarum habeant. S. Xav. lib. 5. ep. 2. S. Patri Ulisipone.

TITULUS IX. CHARITAS ERGA DEUM.

S. I.

Figuræ, & Symbola.

Ex Veteri.

Offerentes coram Domino ignem alienum. Lev. 10. 1. Erat in atrio tabernaculi; puta in altari holocaustorum, ignis facer è celo lapsus; quem Deus jufferat foveri, ut eo solo uteretur ad sacrificia, & thymiamata. Vide cap. 9. 24. Erat in eodem atrio ignis profanus; & communis, quo utebantur ad coquendas carnes hostiæ pacifiæ, & hostiæ pro peccato; quibus vefebatur in atrio, partim Sacerdotes, partim Laici offerentes; hoc usi Nadab, & Abiu. Ignis alienus est quævis cupiditas, qui igni sacro, idest, Charitati est contraria: Charitas enim est ignis de celo missus, & animæ à Deo inditus. Corn. hic.

Erus me à circumstantibus me. Plal. 31. 7. Sancta anima, divini amoris speculis vulnerata, cum anhelare in Deo cooperit; cum ad supernam se patriam pro desiderium extendit; ad tentationem ei videtur, quidquid in hoc seculo amicum antea, blandumque, putabatur. S. Greg. in Pl. pœnit. hic.

Anbulabam in latitudine. Pl. 18. 45. Idest, in charitate, quæ diffusa est in cordibus nostris. S. Prosper hic.

Cum dilacerasti cor meum. Pl. 118. 32. Quid est cor dilatatum? nisi cor amore fervens, charitate repletum: per charitatem ergo cor dilatatur. Hugo à S. Viçt. tr. de laud. char.

Nolite me considerare, quod sustulisti. Cant. 1. 5. Symbolicè sol accendens, & quasi denigrans animam, est charitatis æstus; quo quasi tabescit anima, cum videt Dei offensas, & animarum perditionem, juxta illud Pl. 118. 139. tabescere me fecit zelus meus. Corn. hic. S. Humbertus ferm. 45. ad moniales nigras: hujusmodi color attestatur calori charitatis: calor enim est inducere nigredinem; sicut patet in domibus, in quibus fit ignis magnus, & continuè, qui denigrat domum à fumo. Et felix, quæ dicere potest: suscita sum, quia decoloravit me sol, scilicet amor Christi, quia pro ejus amore solo tali habitu sum vestita.

Ordinavit in me charitatem. Cant. 2. 4. Hebr. vexillum ejus super me Charitas. Sept. vexillum ejus super me sit Charitas; idest, vexillate, ordinate super me charitatem. Ordinavit ergo in me charitatem; nihil aliud est, quam si dixisset: statuit me sub vexillo charitatis, jussit me in hoc ordine militare. Bene dixit, ordinavit: quia, ut ait S. Aug. lib. 15. c. 25. de Civ. nihil est aliud perfectæ, & vera virtus, quam ordo amoris. Vatablus veritæ tuus (sponsi) vexillum erga me est dilectio. Solent enim duces vexillo post se trahere milites: ita sponsus sponsam amore, tanquam vexillo, ad se, suaque castra attrahit. Corn. hic.

Emissum est parvulus in motum parvulorum. Cant. 4. 13. Pro malo Punico per translationem charitas intelligitur. B. Theodor. ret. hic.

Dabo tibi poculum ex vino condito. Cant. 8. 2. Deus potat animam vino charitatis, & inebriat eam necare ful dulcis amoris. S. Bonav. diat. fal. c. 25. de chari.

Vinum, & musca, lustrat cor; & super utraque dilectio sapientia. Eccl. 40. 20. Apposite conferuntur, & præstatur, dilectio sapientia, vino, & musca: quia ipsa est spirituale vinum mentem inebrians, & spiritualis musca animum oblectans. Nota: dilectio sapientia, proprie est dilectio virtutis; inter virtutes autem primas tenet Charitas, juxta illud Eccl. 1. 14. Dilectio Dei honorabilis sapientia. Corn. hic.

Præceptum fuerat Ezechielii c. 4. 4. 6. ut dormiret super latus sinistrum; & postea, ut dormiret super latus dextrum. Advertendum, utrumque latus quid significet. Duo sunt, in quibus vel ad bonum, vel ad malum, dilatatur cor, charitas scilicet, & cupiditas. Charitas est latus dextrum, cupiditas est latus sinistrum. Dormit in dextro latere, cuius cor dilatatur in charitate; in sinistro verò dormit, qui frana sua cupiditatis in avaritiam usquequaque porrigit. Petr. Cell. c. 18.

Ex Novo.

Inventa una pretiosa margarita. Matth. 13. 46. Hæc est pretiosa margarita, Charitas, sine qua nihil tibi prodest, quodcumque habueris; quam si solum habes, sufficit tibi. S. August. in ep. S. Jo. tr. 5.

Clarit. Matth. 21. 18. Esurit Jesus semper in justis, volens manducare fructum Spiritus Sancti in eis: & sunt ejus esca, ut ita dicam, hucus; quas esuriens edit, idest, charitas ejus, qui eam fructificavit; qui primus fructus est Spiritus Sancti, & gaudium, & pax &c. Orig. tr. 16. hic. Unus de fructibus Spiritus Sancti charitas est. Hujus tempus est, quando non est difficile fructum reddere charitatis, & diligere diligentem; & est quidem fructus iste Spiritus Sancti; tamen in tempore suo. Orig. tr. 16. in Matth.

Si quis scit, veniat ad me. Jo. 7. 37. Hoc autem dixit de Spiritu &c. 39. quem? nisi spiritum charitatis, quem Mundus non potest accipere. Drogo off. l. de creat. & red. primi hom.

Titulus IX. Charitas erga Deum.

Sualetis tibi, à me amore aurum. Apoc. 3. 16. idest, charitatem, luce intimi splendoris fulgidam, fervore dilectionis ignitam, in Electis meis per fornacem tribulationis probatam. Rich. à S. Viçt. hic. l. c. 11.

Habentes singuli citharas, & phialas aureas. Apoc. 5. 8. Citharis ubi ligno chorde tenduntur, corpora moti parata: phialis verò corda latitudinis charitatis patula designantur. V. Beda. hic.

Ex Patribus.

Charitas oleo comparatur: nam quomodo oleum omnibus humoribus superius esse cognoscitur; ita charitas omnibus virtutibus sublimior comprobatur. S. August. Dom. 2. post Epiph. ferm. 2.

Magnæ sunt divitiæ charitatis; sine qua dives pauper est, & cum qua pauper dives est. Id. ib.

Quomodo arbor, quantumlibet pulchra, sit & fructuosa, non potest vivere sine radice; sic qualibet bona opera perseverare non poterunt sine charitate. Ipsa est enim, de qua Apostolus Eph. 3. 17. dicit: in charitate radicati, & fundati. Id. ib.

Quomodo felix, & beata est anima, quæ charitatem in se habere meretur! charitas sicuti pons est, esurienti cibum, in amaritudine postis dulcedo; in tristitia confortis vera, & grata, confortio; fluctuantibus portus, errantium via, peregrinantium patria. Id. ib.

Quomodo oleum à nullo humore premitur, sed disruptis omnibus exillit, & supereminet; sic & charitas non potest premi in ima; necesse est ut ad superna emineat. Id. tr. 6. in Joan. circa fin.

Frigus charitatis, silentium cordis est; flagrantia charitatis, clamor cordis est; si semper manet charitas, semper clamor. Id. in Pl. 37. Ante te omne desiderium meum.

Æstas charitas est. Habet æstas pluvias suas suaves, & uberes. Quid dulcius lacrymis charitatis? S. Bern. ferm. 58. in Cant. Fiet quippe charitas; sed ex amore, non ex merore, &c. ibidem.

Charitas est sicut avis generosa, quæ vivit de præda, sicut accipiter, falco, & aquila; sic namque aves nobiles vix, vel nunquam, tangunt terram, nisi quando rapiunt prædam. Sic homines charitatem habentes, bona illa transitoria non tangunt, vel terrena per affectum; nisi quando solummodo simplicem virtutem. S. Bonav. diat. Sal. c. 25. de charitate.

Comparatur canti benè docto ad venationem: sicut enim canis sequens prædam non sentit spinam; sic qui charitatem habet, & sentit odorem paradisi, quasi non sentit spinam, idest, tribulationem hujus Mundi. Id. ib.

Sicut panis cum omni cibo sumitur; ita charitas cum omni opere debet esse. Idem in Pl. 40.

Tanta charitatis vis est, ut celo latiore faciat animam. S. Chryl. hom. 44. in Acta Ap. Idem. 13. in ep. 2. Cor. Cor Pauli dilatavit charitatem. Nihil latius corde Pauli; totum orbem complexum est. Or. nostrum patet ad vos; & 2. Corinthios, cor nostrum dilatatum est. 2. Cor. 6. 11.

Si initium vite hominum panis, multo magis, initium, & consummatio animæ, panis dilectionis. Reficit panis esurientem, & charitas perficit deficientem. Panis corpus hominis confirmat, & charitas cor vivificat. Cum pane cætera utiliter eduntur, cum charitate omnia salubriter sumuntur. Speciosa hominum cibus panis; singularis virtus animarum charitas. Sine pane vilis est mensa; sine charitate contemptibilis est anima. Petr. Cell. l. de pan. c. 23.

Quam pulchras, & quam decoras, novit formas depingere dilectio! Caput sphericum, & rotundum, fed aurum in statua sua charitatis; quia intentionem puram, & perfectam, facit Columbus aspectus subjungit per innocentiam; manus tornatiles per cleomolynam; nasum apertum, & recurvum, per discretionem temperantiam; ubera plena per abundantiam gratiæ; pedes reotos per incessum misericordiae; corpus totum plenum oculis per circumspeditionem industria. Pingit trinum, & unum Deum in capite, pingit Jesum passum in oculis, pingit librum Evangelii in auribus, pingit flagella in dorso, pingit lanceam in latere, &c. Id. l. de conit.

Charitas ventus est suavissimus, & dulciter flat in animas virtutibus aptas; & provehit, & introducit in portum justitiam, atque sanctissimæ voluptatis: nec infirmitatem generat, sed, quod sanum est, ipsa producit. Sim. de Cass. l. 4. c. 9.

S. I. I.

Charitatis excellentia, & prærogative.

Ex Veteri, & Novo.

Phariseus gemini in utero. Gen. 38. 27. Irenæus. Chryl. Cyrill. Id. Rup. dicunt, representari Hebræum, & gentilem, populum. Licet mihi applicare, quod dicitur de aliis geminis Jacob, & Esau Gen. 25. 24. illum fuisse figuram Electorum, hunc reproborum. Zara posterus natus Jacob, symbolum iustorum, & Electorum, qui à peccatoribus & reprobis per Phares natu majorem significatis, distinguuntur coccino, idest, ignea charitate. Phares interpretatur divisio. De Ponte in Cant. 4. Exh. 6.

Dimittite me, ut irascatur furor meus. Ex. 32. 10. Hæc (charitas) vita fidei, spei robur, & omnium incima vis, & medulla virtutum. Nonne hæc est, quæ in Moyse divina iustitia, & potentia, obstant, prævaluit in fortitudine? Dimittite me &c. Audis dimittite? & Deum teneri non dubites; nec aliunde, quam amoris fortitudine. Rich. à S. Viçt.

In dextera ejus ignea lex. Deut. 33. 2. ardentissima charitas est. S. Rupert. l. 2. in Deut. c. 9.

Aspirit regina à dextris tuis. Pl. 44. 10. Merito regina virtutum Charitas esse dicitur: quia virtutis nomen amittit, qui charitati non famulatur. Rich. à S. Viçt. annot. in Pl. 44. Charitas hæc regina est, quæ à dextris Christi confidet, cum hies sicut à sinistra. Gerlon. ferm. 4.

Duxit illos in montem excelsum seorsim. Matth. 17. 1. Montes figurato sensu virtutes scriptura nominat. Omnium portò virtutum apex, ac velut arx quædam, est charitas. Et qui ad summum charitatis verticem pervenit, quodammodo à se excendens, eum, qui cerni non potest, perspicit. S. Damasc. or. de transfig.

Charitas Dei diffusiva est. Rom. 5. 5. Nullum est ideo Dei dono excellentius. Solum est, quod dividit inter filios regni æterni, & filios perditionis æternæ. S. Aug. de Trin. l. 15. c. 17.

Excellentiorem viam vobis demonstro. De te dixit, o charitas! tu namque es via superexcellentis, via supereminens, vias distortas dirigens, vias rectas ostendens. Hugo à S. Viçt. tr. de laud. charit.

Deus charitas est. 1. Jo. 4. 8. Hoc privilegium sola charitas habet, ut Deus dicatur, & sit; ita ut nulli alteri hoc convenire possit: non enim dicitur, Deus humilitas est; aut Deus patientia est, sicut dicitur: Deus charitas est. Hugo à S. Viçt. tr. de laud. char.

Ex Patribus, & aliis.

Adde charitatem, profundum omnia; detrahe charitatem, nihil profuit cætera. S. Aug. de V. D. ferm. 50. Timor servus est, charitas libera est; & ut sic dicam, timor est servus charitatis. Id. fer. 13. de V. Apost. circa finem.

Charitas te domum Domini facit, & Domini domum tibi. S. Bernard. in cœna Dom. fest. 9.

Quid in summa illa, & beata Trinitate, summam, & ineffabilem illam conservat unionem, nisi Charitas? Id. ep. 11. ad Carthuf.

Quid est ordinata charitatem? si desiderium est, amor bene currat; si gaudium est, bene quiescat, Hugo à S. Viçt. tr. de laud. char.

Nemo inedia, atque jejuniis; nemo, quia humi se profernat; nemo cæteris virtutum exercitationibus, magnum quid se conlequi putet; nisi rectè fratres diligat. S. Cyrill. Alex. in Joan. l. 9. cap. 24.

Sic familiaris est Deo Charitas, ut ipse mansionem habere nolit, ubi Charitas non fuerit. Id. tr. 1. ib.

Charitas virtutum omnium obdient principatum. S. Isid. l. 2. cap. 3.

Dilectio Dei morti comparatur, dicente Salomone: fortis est, ut mors, dilectio. Cant. 8. 6. Idcirco, quia sicut mors violententer separat animam à corpore, ita & dilectio Dei violententer segregat hominem à mundano, & carnali amore. Idem ib. c. 3.

Animæ ad imaginem Dei creatæ esse dicitur: quia Deus Charitas est, sic & ipsa habet ex proprio suo esse, cum in usu liberi arbitrii est, quando innatam aptitudinem ad amandum; sine qua minime esse potest. S. Bern. Sen. fer. 5. ar. 1.

Nullam aliam virtutem sonat Spiritus Sanctus in corde humano sic illi conaturalum, sicut amorem, & charitatem. Cum Deus creavit animam, ad imag. & similit. creavit illam, scilicet ad imaginem charitatis: quia Deus charitas est. 1. Jo. 4. Id. tom. 1. ferm. 3.

Quod in Angelis Seraphinus, in cælis Empyreum, in astris sol, in elementis ignis, in belluis leo, in avibus aquila, in arboribus palma, in metallis aurum, in gemmis adamas, in membris cor; hoc in virtutibus est Charitas. Doultreman de am. increato in Prolegomenis.

S. III.

Charitas continet omnes virtutes, sanctitatem, perseverantiam &c.

Ex Veteri, Novo, & Patribus.

Stetit regina circumdata varietate. Plal. 44. 10. Quisquis uno quolibet, quamvis pretioso, delectatur opere; charitatis ornatum non habet, quæ vestitur varietate. Rich. à S. Viçt. annot. in Plal. 44.

Charitas omnia suffert, omnia sperat. 1. Cor. 13. 7. Sicut habens nummum habet omnia terrena, cunctaque ei obediunt; ita qui habet charitatem, habet omnes virtutes, & omnia potest in spiritualibus. Broymard. Charitas.

In charitate radicatis, & fundati. Eph. 3. 17. vide hic S. I. ex Patribus sub initium.

Tanta charitatis virtus est, ut ad se omnia trahat; omnesque sibi societ, vindicetque, virtutes. Orig. l. 5. in c. 6. Rom.